

Kinh nghiệm 'đói' và mưu sinh để sinh tồn trong ngục tù cộng sản

Nguyễn Thanh Bạch

Nói về cuộc đời người tù cải tạo (tù cải tạo) thì phải bắt đầu từ ngày 15 tháng 6 năm 1975 là ngày mà các viên chức hành chánh từ cấp phó Giám đốc trở lên xách gói ra trường nữ trung học Gia Long trình diện theo yêu cầu của Cục trại giam Bộ Nội vụ miền Nam mang theo tiền bạc, đồ dùng, đủ cho một tháng. Đa số các cải tạo viên hành chánh "ngây thơ" không mang tiền trong mình hơn 1 tháng nên bị đói "rã ruột" trong suốt thời gian bị giam giữ tại trại cải tạo Long thành. Trước ngày 30 tháng tư 1975, nơi này là Làng cô nhi Long thành; nay có tên là Trại cải tạo 15 NV.

Khi được đi ra lao động ngoài trại, tù cải tạo tìm bắt mọi sinh vật nào có thể ăn được, có thể có chất bổ dưỡng (rắn, chim chóc, ếch, nhái, thằn lằn, rắn mối, v...v...). Đói và mưu sinh để sinh tồn bắt đầu từ đây và kéo dài trong suốt thời gian cải tạo qua núi rừng Bắc Trung và Nam VN. Muốn sống còn, tù cải tạo phải mưu sinh! Thời ấy, giữa tù cải tạo, có phong trào đào lấy gốc rễ cây xuyên tâm liên vì cho rằng gốc rễ cây này có chất bổ dưỡng! Lao động là vinh quang theo cách nói của người Cộng sản!

***

Tôi đã trải qua hơn 11 năm "lăn lóc", lao động khổ sai "vinh quang" tại các trại tù "cải tạo" của Cộng sản ba miền Bắc Trung Nam. Cộng sản chủ trương phân tán, không cho "tù" ở chung lâu ngày theo đường lối của Liên xô trước đây, với mục đích ngăn ngừa "tù" cấu kết với nhau và có thể làm loạn. Sống với nhiều đội "tù cải tạo" nên tôi có dịp làm rất nhiều nghề, như là:

- Thợ may (may áo "trần thủ", may ăn công cho các hợp tác xã ở ngoài Bắc).
- Trồng khoai mì (ở ngoài Bắc, đất cứng, phải đào lỗ 1m vuông rồi lấp đất trồng mì)
- Mỗi ngày gánh phân "bắc" (phân người còn tươi) để bón rau (rau cải, rau muống trồng nhánh), cách xa trại tù cải tạo (tù cải tạo) khoảng 3 cây số. Đến nơi, khuấy cho tan phân ra rồi tưới rau. Có nhiều cải tạo viên đã mắc bệnh đường ruột vì ăn rau muống của trại.
- Cuốc đất, cấy lúa, đánh tranh lợp nhà, đan giỏ đựng cam cho hợp tác xã (ở Thanh hóa).
- Phá rừng (có nhiều rắn độc), ở khu vực núi Chứa Chang miền đông Nam Việt.
- Trồng, tưới và chăm sóc cây cà phê, ở miền đông Nam Việt.

Sau những giờ lao lực ban ngày, ban đêm, các cải tạo viên còn phải tham gia các buổi học tập kiểm thảo, phê bình. Mục đích của Cộng sản là để cho các cải tạo viên có dịp phê bình, tố giác lẫn nhau. Từ đó, có danh từ "ăn ten", là những tên tù cải tạo chuyên "rình mò", báo cáo với cán bộ CS về những sự "sai trái" của cải tạo viên khác để lập công.

Việt Nam ta có câu "*Miếng ăn là miếng tòi tàn – Mát ăn một miếng lộn gan trên đầu*". Người "tù cải tạo" luôn luôn bị cái "ăn" ám ảnh. Thiếu ăn dẫn đến cái đói. Trong ngục tù CS, điều làm người tù khổ sở nhất là cái "đói".

Trong chính sách cai tù, CS tráco trở, khai thác triệt để điểm yếu này của người tù. Nhân những ngày như lễ 2 tháng 9 (lễ Quốc khánh của CS), ngày Tết, chúng "xoa dịu" cái đói của người tù cải tạo bằng cách tổ chức những bữa ăn mừng ngày lễ. Tại trại Quảng Ninh, có năm tù cải tạo được ăn thêm da trâu (nấu mềm), thêm một cái bánh chưng chẳng hạn... để mừng ngày Tết.

Về mặt tâm lý, vì không bao giờ được cho ăn đầy đủ, ăn xong còn đói nên khi trại tù cho thêm trong bữa ăn, một miếng thịt hay một cái bánh chưng trong ngày Tết, thì phải xem như là một đặc ân của nhà nước CS. Mục đích của nhà cầm quyền CS chính là như vậy; khi nhà nước ban cho tù cải tạo cái gì thì phải xem như đó là một đặc ân! Tù cải tạo phải biết phục tùng nếu muốn được đối xử tốt hơn trong cái "ăn". Tù cải tạo phải biết là không ăn thì đói mà quá đói thì con người có thể "chết". CS dùng tam đoạn luận này để quản lý tù cải tạo, kể cả việc cai trị người dân ngoài xã hội.

Ngoài xã hội, đối với người dân, CS có một cách kiểm soát khát khe, với chế độ hộ khẩu, chế độ tem phiếu, đặc biệt là đối với các nhu yếu phẩm như gạo, dầu ăn, vải may mặc. Lúc tôi được thả ra vào năm 1986, các chế độ hộ khẩu, chế độ tem phiếu, vẫn còn áp dụng cho gạo. Gạo phân phát cho dân là gạo mốc lưu trữ từ lâu cho bộ đội. Sau khi nhận gạo hợp tác xã, người dân phải thuê nhà máy xay lại mới ăn được.

Theo Luật cư trú của nhà cầm quyền CS, sổ hộ khẩu không chỉ là công cụ để quản lý dân cư (cùng với chứng minh nhân dân) mà còn là căn cứ để cung cấp lương thực và các loại thực phẩm khan hiếm khác.

- Gạo : Nhà nước cung cấp gạo ăn hàng tháng cho tất cả bộ đội, công nhân viên, viên chức (cbcnv : cán bộ công nhân viên), bệnh nhân các bệnh viện, vv...
- Vải : Định lượng tùy theo là cbcnv, nhân dân thành phố hoặc nông thôn, vvv...
- Các mặt hàng thực phẩm (thịt, đường, sữa, chất đốt : dầu, than, củi), bia...

Mỗi mặt hàng đều có qui định cách phân phối và tiêu chuẩn phân phối cho nhân dân.

***

Vì đói cần có cái "ăn" để sống còn nên con người có thể có những hành động xấu xa, nhỏ nhen tù cải tạo có thể tranh giành nhau từng miếng ăn. Đã có một thời, tù cải tạo phải ăn vỏ khoai lang, khoai mì luộc và phơi khô, bo bo (cao lương) nấu còn vỏ. Bo bo chưa xay nên không tiêu hóa được, có tù cải tạo thức cả đêm để nhai từng hạt, thường thức chất bổ trong khi bụng vẫn còn đói meo.

Lúc mới bắt đầu được cho ăn cơm, phần cơm quá ít, lại có sự chia phần không đều, gây ra cãi vã. Việt Nam ta có câu: miếng ăn là miếng tòi tàn – Mất đi một miếng lợn gan trên đầu. Để giải quyết sự tranh cãi với nhau, tù cải tạo có sáng kiến tự chế ra một cái cân, một bên là đá cục (nhỏ), bên kia là phần cơm, hai bên phải cân bằng với nhau về sức nặng. Tù cải tạo cho là như vậy mới có sự công bằng.

Hành động "chôm chĩa": Vì bụng luôn luôn đói nên tù cải tạo thấy những gì có thể ăn được thì có ý muốn "chôm chĩa". Trong khi đi lao động, để đi ra ngoài rừng, tù cải tạo có dịp đi ngang qua vườn trái vải. Trái vải chưa chín nhưng có sức hấp dẫn. Các cải tạo viên không dần được sự thèm muốn, lén hái bỏ túi dầu có thể còn chua, chưa ăn được. Ở miền Bắc, trái bí đỏ rất to như cái nồi đất. Đến mùa thu hoạch, có anh lén giấu một trái, sau đó xẻ ra rồi từ từ mang về trại. Rau cải cũng vậy. Muốn có cái ăn, tù cải tạo cho rau cải vào túi xách, nhập "lén" vào trại. Có những lần khi trình diện nhập trại, cán bộ xét các túi xách khám phá thấy có nhập "lén" rau cải thì cả đội sẽ phải được nghe cán bộ "lên lớp" cả tiếng đồng hồ trước khi được cho phép nhập trại.

Có lắm khi đội tù cải tạo phải băng qua rừng để đi đến đất canh tác. Đây cũng là một dịp để lợi qua các con suối nước trong có nhiều sò ốc, rắn mối, rắn nước (không độc) v...v... Đây lại là một dịp để tù cải tạo tự tiếp tế thức ăn tươi. Thừa dịp hiếm hoi này, tôi thu gom sò ốc càng nhiều càng hay để mang về cho anh bạn của tôi là anh V.V.C., đập nát lấy nước (có nhiều chất tươi bổ dưỡng), cần thiết cho sức khỏe. Với dụng cụ là lon Guigoz, anh đun sôi nước để làm canh bổ dưỡng rồi chia cho nhau. Anh V V C là một bạn tù cải tạo thân, khỏe mạnh, trong khi tù cải tạo ra lao động ngoài núi rừng, anh V V C tình nguyện ở lại trại với nhiệm vụ làm vệ sinh cho các cầu tiêu của trại.

***

Nói tới mưu sinh, tôi liên tưởng tới bài học về "mưu sinh thoát hiểm" tại trường Sĩ quan Trừ bị Thủ Đức. Huấn luyện viên có dạy rằng khi lạc trong rừng, nếu đói, có thể ăn cỏ, vỏ cây, không nên ăn nấm và trái cây rừng nếu mình không biết rõ. Về trái cây, không nên ăn loại ngọt vì trái cây ngọt là loại có chất độc. Trong rừng Việt Nam, có nhiều loại nấm độc. Và trái cây, nếu ngọt thì độc, không nên ăn. Tại trại tù ở rừng núi Bắc Việt và Trung Việt, đã có nhiều tù cải tạo gục ngã vì không biết hoặc đã quên bài học này. Trong khi lao lực nặng nhọc, lại thêm mệt mỏi, cái đói làm mất trí khôn, tù cải tạo ăn nhầm loại nấm độc và trái cây ngọt, là loại có chất độc nên bị say và đi đến tử vong.

Nói đến mưu sinh để sinh tồn, tôi nghĩ đến những bài học về "bản năng sinh tồn" của người Do Thái mà tôi đã học được tại Viện Phát triển Kinh tế và Kế hoạch Liên Hiệp Quốc, thời Viện này còn ở Thái Lan. Sống giữa các quốc gia Hồi giáo, vì sự sống còn và vì bản năng sinh tồn, tại nước Do thái khi mới thành lập, người nông dân Do thái sống gần các nước Hồi giáo kết hợp thành những Kibbutz. Mục đích là để tự vệ khi bị các cư dân Hồi giáo tấn công. Năm 2016, có khoảng 270 kibbutz trên lãnh thổ Do Thái.

Có thể nói vì bản năng sinh tồn mà tù cải tạo đã phải mưu sinh dưới nhiều hình thức trong thời gian sống tại các trại cải tạo giữa núi rừng Bắc Việt và Trung Việt. Cái đói này ra cái khôn. Sống giữa núi rừng trùng điệp, người tù cải tạo, muốn sống còn, buộc phải thích nghi vấn đề mưu sinh tùy theo hoàn cảnh.

Mưu sinh để sống còn, mưu sinh để sinh tồn!

Đã xảy ra nhiều trường hợp cải tạo viên vì quá đói đã "lén" ăn nhiều khoai mì sống và đã bị say và ngộ độc!

Trong khi phải băng rừng, đội tù cải tạo của tôi phải vượt qua nhiều con suối nhỏ. Suối. Đây lại cũng là dịp may cho tù cải tạo chúng tôi! Các con suối đã cung cấp nhiều chất tươi bổ dưỡng như rần (loại rần nước, không độc), rần mối và nhất là các loại sò, ốc. Mang về nhà xong, ban đêm còn phải thức để "nướng" hoặc nấu "lén"! Dụng cụ sử dụng là lon "gô" (Guigoz). Riêng tôi, từ việc mưu sinh, nảy ra tình bạn tù cải tạo. Trong suốt thời gian ở cùng trại tại Bắc và Trung Việt, tôi lao động ngoài rừng, bắt được ếch, nhái, sò, tép, rần mối, v...v... mang về cho anh V V C nấu chín và cùng ăn. Riêng các loại sò, ốc, hến, v...v..., anh giả nát, lấy nước, có nhiều chất bổ dưỡng. (anh Văn Văn Cửa, thời VNCH, là bác sĩ, có thời làm Đô trưởng Sài Gòn), Anh là bạn tù cải tạo chí thân, cùng chia sẻ ngọt bùi với tôi. Trong thời gian cải tạo viên phải lao lực ở núi rừng Bắc Trung Việt, anh V V C tình nguyện ở lại trại, làm vệ sinh cầu tiêu trong trại. Nay tôi được tin anh vừa mới mất. Xin nguyện cầu cho hương linh anh sớm được siêu thoát.

***

Trong thời gian chiến tranh đe dọa ngoài biên giới Trung cộng với Việt Nam xã hội chủ nghĩa, nhà cầm quyền Việt cộng di chuyển các trại tù cải tạo về miền Nam. Trong suốt cuộc hành trình bằng xe lửa về Nam tù cải tạo bị "cùm" từng cặp hai người, đi, đứng, nằm, ngồi, tiêu, tiểu, rất là khổ sở. Tuy nhiên, đa số tù cải tạo chỉ mới trải qua nhiều lắm là 5 năm tù nên còn sức "chịu đựng". Nhưng, dầu sao về Nam, tù cải tạo được gia đình và họ hàng "thăm nuôi", gặp gỡ tù cải tạo sẽ thuận tiện hơn; việc tiếp tế sẽ dễ dàng hơn.

Về miền Nam, trừ thời gian trại tù ở vùng rừng núi Chứa Chang miền Đông, tù cải tạo phải phá rừng, phải đối phó với rần độc, nguy hiểm và nặng nhọc khoảng một năm. Thời gian còn lại thì tù cải tạo lao động ngoài đồng ruộng, tuy vất vả và không kém nhưng được hít thở bầu không khí mát mẻ, trong lành. Và điều quan trọng là thuận lợi cho việc mưu sinh để sinh tồn.

Năm bảy năm sau, sau năm 1975, quản lý các trại tù "cải tạo" hình như mặc nhiên không cấm việc mưu sinh của cải tạo viên. Thực tế thì có lợi cho cả hai đảng. Về phía Công sản, khi có mưu sinh để sống còn, tù cải tạo không nghĩ đến việc trốn trại. Trong khi đó, được gặp gỡ gia đình và "thăm nuôi" thường xuyên, **thường là mỗi tháng**, tù cải tạo cam tâm chịu đựng số phận của người "bại trận", chỉ mong chờ ngày được thả. Ruộng đồng rộng rãi, tù cải tạo nhờ người nhà cung cấp giống (mướp, bầu, bí, đậu bắp, v...v...). tù cải tạo sẽ trồng bên cạnh hoặc ven theo lô đất đang canh tác của trại và hưởng thu hoạch theo mùa. Nếu đang giữa mùa mà có lệnh chuyển trại (thường xảy ra) thì tù cải tạo chịu mất thu hoạch.

Nói chung thì tù cải tạo miền miền phải chịu đói nếu không có mưu sinh. Riêng các tù cải tạo không may mắn "mò xôi", có nghĩa là không có họ hàng "thăm nuôi" thì họ càng phải tích cực hơn trong vấn đề mưu sinh để sống còn vì **Cộng sản luôn luôn muốn cho tù cải tạo đói miền miền**. Tù cải tạo có thêm một danh từ mới; ấy là danh từ "cải thiện". "Cải thiện" được dùng để chỉ việc "trồng trọt thêm" của tù cải tạo trong khi vẫn phải lao lực canh tác cho mảnh đất của trại giao; mục đích của tù cải tạo là để có thêm cái "ăn" và không đói. Một hình thức "cải thiện" đặc biệt khác nữa là tù cải tạo mua thịt heo do cán bộ trái bán. Do sự cất cử của cán bộ trại, tù cải tạo nuôi heo; heo lớn, tù cải tạo đứng bán và thu tiền cho cán bộ. Đặc biệt hơn, có điều mâu thuẫn là, **lúc tù cải tạo được "thăm nuôi", nếu khám xét tù cải tạo, thấy có tiền mặt thì cán bộ tịch thu**; trong khi tù cải tạo mua thịt heo do cán bộ bán thì tù cải tạo phải trả tiền mặt sòng phẳng.

***

Vấn đề "thăm nuôi": Không phải vì thương yêu, chăm sóc, lo lắng, mà Cộng sản cho phép thân nhân "thăm nuôi", tức là đến gặp, tiếp tế thức ăn, thuốc men và các vật dụng cần thiết cho tù cải tạo (trừ tiền mặt). Trên thực tế, lý do là phần nào cần duy trì sức khỏe để tù cải tạo có thể phục vụ tốt và lao động tốt. Tù cải tạo vẫn không bao giờ biết được ngày được thả, dầu cho cải tạo đã hơn 10 năm!

Kết luận

Chế độ lao tù của Cộng sản Việt Nam thâm độc, tàn nhẫn và vô nhân đạo. Tù cải tạo luôn luôn bị ám ảnh bởi cái "đói" và cái "chết". Và lúc nào cũng phải mưu sinh để sinh tồn!

Xin thấp nén hương lòng, kính cẩn nghiêng mình cầu nguyện cho các hương linh tù cải tạo VNCH sớm siêu thoát! Xin nói lên vạn lời cảm tạ, ghi ơn các bà mẹ VNCH đã tảo tần buôn bán vất vả đi "thăm nuôi" chu đáo cho chồng, con, cháu tù cải tạo VNCH và lo chu toàn trọng trách gia đình.

Nguyễn Thanh Bạch

